

דף נה:-נו. חומש בתרומת מעשר של דמאי

מהלך הסוגיה

משנה: זר שאכל בשוגג תרומת מעשר של דמאי - מוסיף חומש.

רבי אלעזר - קושיא: וכי עשו חכמים חיזוק לדבריהם כשל תורה?!

רב נחמן אמר שמואל - תשובה: משנתנו שיטת רבי מאיר, שעשו חיזוק לדבריהם כשל תורה, כפי שהמשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין יוציא והוולד ממזר דרבנן.

רב ששת - קושיא: במעשר-שני של דמאי (-דרבנן) מיקל רבי מאיר ומתיר לחלל כסף על נחושת לכתחילה (ואילו במע"ש דאורייתא רק מדוחק מחללים כן)!

רב יוסף - תשובה: ר"מ מיקל **בפדין** מע"ש של דמאי, אבל **באכילתו** מחמיר; ומתניתין באכילה קאי (ר"מ אוסר על בעה"ב למכור דמאי בלא לעשר, אפילו מוכר בכמות מרובה כסיון).

רבינא - קושיא: בלוקח ככרות מנחתום עם הארץ מיקל ר"מ לעשר יחד אפילו מדפוסים הרבה, ולא חשש להפרשה מן הפטור על החיוב - אלמא לא החמיר באכילת דמאי כבשל תורה!

אביי - סיכום ותשובה לקושיית רבינא.

תשובה לרבינא: בלוקח מנחתום מיקל ר"מ לעשר יחד אפילו מדפוסים הרבה - מפני שהנחתום לוקח בד"כ מאדם אחד, ואין חשש של עישור מן הפטור על החיוב. יש הכרח להסביר כך, מפני ששנינו שבלוקח מן הפלטר אוסר ר"מ לעשר יחד מדפוסים הרבה! - אלא החילוק הוא שנחתום לוקח מאדם אחד, ופלטר - מתרי תלתא גברי.

סיכום: **רבי אלעזר** שפיר קא קשיא ליה, **שמואל** לא שפיר קא משני ליה - תרומת מעשר (של ודאי) היא במיתה בידי שמים, ואם מחמיר רבי מאיר בגיטין - משום דאשת איש במיתה בי"ד היא (חנק), דחמירא; ואינו הדין לתרומת מעשר. **רב ששת** לא שפיר קא מוטיב ליה - מעשר שני הוא לאו, ובו מיקל ר"מ; אבל תרומת מעשר וגיטין חמורים, דענוש מיתה. ולמאי דמותיב רב ששת - **רב יוסף** שפיר קא משני ליה. **רבינא** - אדמותיב ליה מנחתום לסייעיה מפלטר, ומן הקושיה בין נחתום לפלטר יש להסיק את החילוק ביניהם (כדלעיל).

רבא - חולק על אביי בנקודה אחת: **שמואל** שפיר קא משני ליה, שם מיתה בעולם.

לסיכום

לדעת אביי נראה ששאלתו של רבי אלעזר נותרת בלא מענה הולם?

לדעת רבא המסקנה פשוטה: משנתנו רבי מאיר היא, דאמר עשו חכמים חיזוק לדבריהם כשל תורה.

[י"ג בכסלו התשס"ה]

¹ (בגמ' מופיע ה"סיכום" תחילה ובסופו התשובה לקושיית רבינא, אבל כאן הבאתי תחילה את התשובה לרבינא כדי לסמוך אותה לקושייתו).

² ובאוצר מפרשי התלמוד (ב"מ כרך ג עמ' תזו-תיו) הביאו בשם תורת חיים וכוס הישועות שאביי יעמיד משנתנו כרבי מאיר דסיטון, דאיירי נמי במיתה בידי שמים. ובשם משמרות כהונה כתבו, שיפרש כרבי זירא בירושלמי שמשום גזירה חייבוהו בחומש, שאם אתה אומר שלא יפריש - אף הוא אינו נוהג בה קדושה (ועיין יפה עיניים נה: ד"ה הא מני).